

TÖÖINSPEKTSIOON

Sihtkontrolli „Tööandjapoolne uurimine ja meetmete rakendamine tööõnnetuse põhjuste osas“ kokkuvõte

Nii nagu 2022. aastal, viisid tööinspektor-uurijad ka 2023. aastal läbi sihtkontrolle, milles keskenduti toimunud tööõnnetustele, mida Tööinspektsioon ei uurinud. Küll aga kontrolliti, kuidas tööandjad ise on tööõnnetuse uurimist läbi viinud, kas tööõnnetuse asjaolud ja põhjused on objektiivselt välja selgitatud ning tulemused analüüsitud, millised abinõud on samalaadse juhtumi kordumise vältimiseks määratud või juba rakendatud.

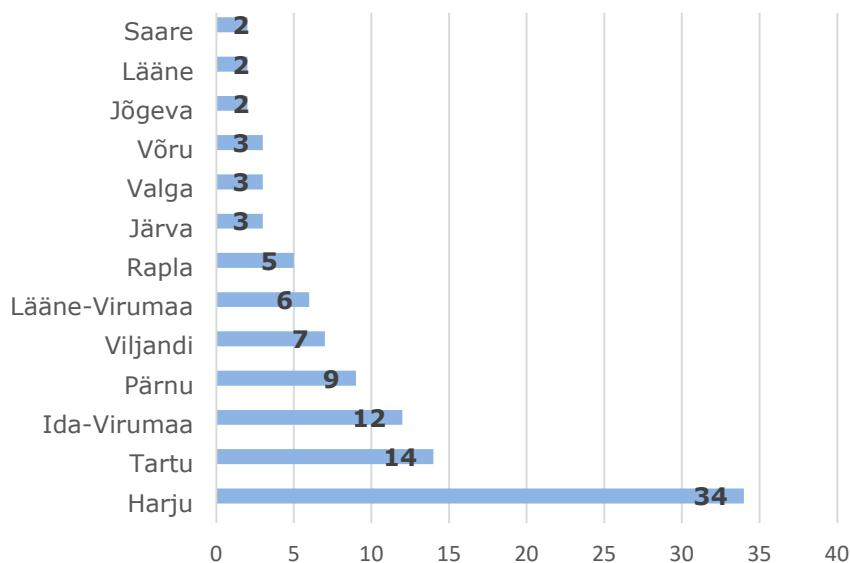
Tuginedes eelmise aasta sihtkontrolli kokkuvõttes välja toodud tähelepanekutele, lisaks juhendasid tööinspektor-uurijad seekord tööandjaid tööõnnetuste uurimise läbiviimisel. Eesmärk oli suurendada tööandjate teadlikkust tööõnnetuste menetlemisel. Tööandjatele selgitati, et tööõnnetusest saab õppida, kontrollimaks kasutusele võetud meetmete tõhusust või planeerida täiendavaid meetmeid tööõnnetuste ennetamisel.

Sihtkontrolli valimisse kuulusid ettevõtted, kus 2022. ja/või 2023. aastal registreeriti tööõnnetusi. Erisuunitlus oli avalikõiguslike juriidiliste isikute töökeskkonnas toimunud tööõnnetustele - kokku oli 31 sellist asutust erinevates maakondades. Sõjapõgenikega juhtunud tööõnnetusi oli valimis kolm.

Tabel 1. 2022. ja 2023. aasta sihtkontrolliga hõlmatud tööandjad ja -õnnetused

Aasta	Kontrollitud tööandjad	Kontrollitud tööõnnetused
2022	77	78
2023	99	102

Sihtkontrollis kontrolliti 99 erineva tegevusalaga ettevõtet ja hinnati kokku 102 tööandja tehtud tööõnnetuse uurimist, mis tähendab, et kolmes ettevõttes oli toimunud mitu tööõnnetust, millele tööinspektor-uurijad pidasid vajalikuks tähelepanu pöörata. Kontrollid jagunesid maakonniti järgmiselt:

Joonis 1. Kontrollid maakondade lõikes

Sihtkontrollimise tulemustega ei saa kuidagi rahule jääda. Rikkumisi registreeriti 41 ettevõttes kokku 107, millest 26 rikkumise kohta koostati ettekirjutus. Ettekirjutusi koostati üheksale ettevõttele.

Tabel 2. 2022. ja 2023. aasta sihtkontrolli tulemuste võrdlustabel

Aasta	Rikkumiste koguarv	Rikkumisega seotud ettevõtete arv	Ettekirjutuste koguarv	Ettekirjutustega seotud ettevõtete arv
2022	97	32	10	4
2023	107	41	26	9

Avalikõiguslike juriidiliste isikute osas registreeriti rikkumisi kaheksas asutuses kokku 14.

Konkreetselt sihtkontrolliga kontrollitud tööõnnetuse uurimise teemade osas oli rikkumisi 52 ehk 49% rikkumiste koguarvust.

Tulemused

Kuidas tööandjad viisid läbi tööõnnetuse uurimist?

Sihtkontrolli tulemustest selgus, et tööandjad on 91 tööõnnetuse puhul (89%) teostanud uurimise läbiviimiseks vajalikud toimingud ja nendest 77 juhul on uuritud juhtumit 10 tööpäeva jooksul. Paraku ei ole sihtkontrolli raames kogutud infot, mis takistab uurimist läbi viia seaduses etteantud tähtaja jooksul.

Uurimiseks vajalikud toimingud on eelkõige seletuste võtmine nii töötajatelt kui ka võimalikelt tunnistajatelt ja sündmuskoha fikseerimine. Näiteks fotod töökohast või tööõnnetuses kasutatud töövahendist. Oluline on üle vaadata ka ohutegurite hindamine riskianalüüsis, töötaja juhendamine ning ohutusjuhendite sisukus lähtudes õnnetuse asjaoludest.

Näiteks oli juhtum, kus esialgu esitatud uurimise tulemustest nähtus, et tööandja oli teinud järelduse vaid arsti teatise alusel. Pärast tööinspektor-uurija selgitusi uurimispõhimõtete, tööandja poolt toimingute läbiviimise kohustuse ja nende pinnalt järelduse tegemiste kohta, viis tööandja läbi uue uurimise. Tööandja kogus täiendavad tõendid, esitas selgesõnalise analüüsi ning uurimise tulemused.

Hinnates eraldi avalikõiguslike juriidiliste isikute töökeskkonnas toimunud tööõnnetusi, selgus, et 31-st juhtumist 24 juhul (77%) on teostatud uurimise läbiviimiseks vajalikud toimingud ja 25 juhul uuritud juhtumit 10 tööpäeva jooksul.

Kas tööõnnetuse asjaolud ja põhjused selgitati välja objektiivselt?

Sihtkontrolli käigus selgus, et tööinspektor-uurijate ja tööandjate arvamused lähevad põhjuste osas lahku 28 (27%) tööõnnetuse puhul. Eelmisel aastal esines nimetatud vastuolu raporti ja tegelikkuse vahel 19 korral. Avalikõiguslike juriidiliste isikute puhul esines lahkarvamust 10 tööõnnetuse osas.

Näiteks oli raportis märgitud tööõnnetuse põhjuseks tööohutusnõuete rikkumine töötaja poolt. Analüüsidest tööõnnetuse asjaolusid hindas tööinspektor aga tööõnnetuse põhjuseks siiski töövahendi mittevastavuse tööohutusnõuetele. Nimelt oli tegemist puidust plaatide pressimise liiniga. Liinile sattus defektiga plaat, mida ei saanud pressida. Töötaja otsustas plaadi liinilt tagasi saata. Selleks oli vaja lahti lasta üks juhtrullik. Juhtrullikud, mida oli kaks, ei tõotanud sel hetkel, kui töötaja pani oma käe turvaalasse ilma turvaväravat aktiveerimata. Samal ajal riivas töötaja teine käsi kogemata kangi käivitades ühe rulliku. Töötaja ei jõudnud reageerida, tema sõrmed jäid plaadi ja rulliku vahele. Õnneks töötaja pääses kergelt laadi tervisekahjustusega. Sihtkontrolli läbi viimisel selgus, et turvavärav toimis, kui seda kasutada, kuid vaatamata sellele oli töötajal võimalik käsi ohualasse panna turvaväravat aktiveerimata.

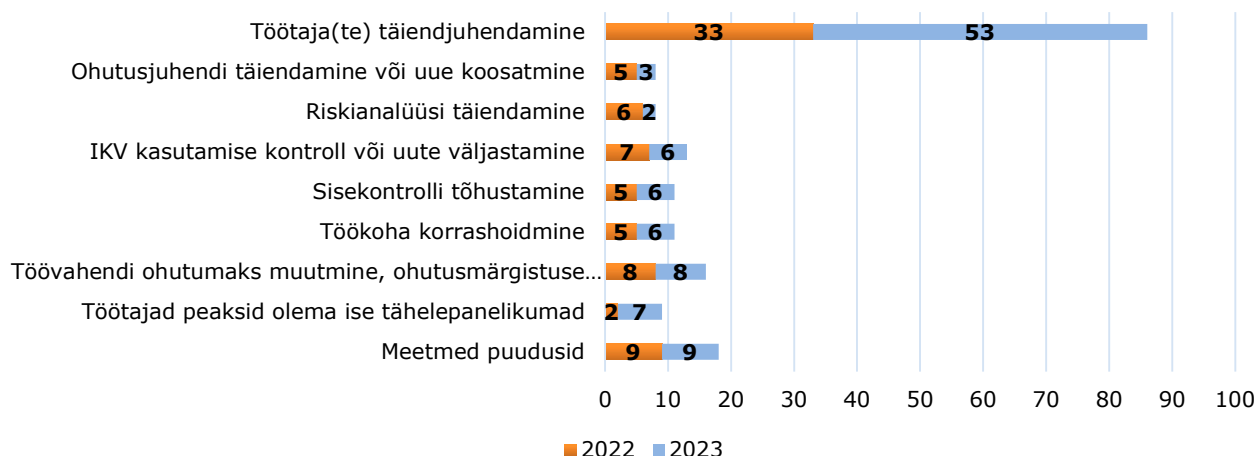
Tööõnnetuse raportites oli kõige enam märgitud tööõnnetuse põhjuseks just tööohutuse rikkumist töötaja poolt ja seda 47 korral, millest 37 korral on tööinspektor-uurija olnud tööandjaga ka nõus. Kuid kahel juhul oli tegelikult põhjuseks siiski töövahendi mittevastavus ohutusnõuetele (2), puudulik väljaõpe või juhendamine (2), ehitise, tööruumi või liikumisteede mittevastavus nõuetele (2), isikukaitsevahendite puudumine (1), tööohutusnõuete rikkumine teise töötaja poolt (2) ja ohtlike kemikaalide kasutusnõuete rikkumine (1).

Näiteks ühe põhjaliku uurimise tulemusena tööandja jõudis järeldusele, et tööõnnetus leidis aset töötaja süül. Seetõttu koostas tööandja akti. Tööandja uurimistulemustest selgus, et töötaja sai tervisekahju, kui täitis töö ajal ettenähtud tööülesandeid ja tervisekahjustuse ning töökeskkonna vahel oli ka põhjuslik seos. Seetõttu märkis tööinspektor-uurija puuduse, et juhtumit käsitleda siiski tööõnnetusena ja akt tühistada. Vaatamata sellele, et tööõnnetus juhtus töötajast tuleneval põhjusel, oli kohustus juhtumit käsitleda tööõnnetusena. Antud juhtum leidis aset lasteaias.

Millised abinõud samalaadse juhtumi kordumise vältimiseks määrati või rakendati?

Kui tööandjapoolse uurimise käigus ei ole raportisse märgitud tegelikud tööõnnetuse põhjused, kas siis teadlikult või teadmatuses, on igal juhul keeruline või lausa võimatu planeerida toimivaid tegevusi samalaadse õnnetuse ärahoidmiseks. Tegevused tuleb määrata ka tööõnnetuse raportis

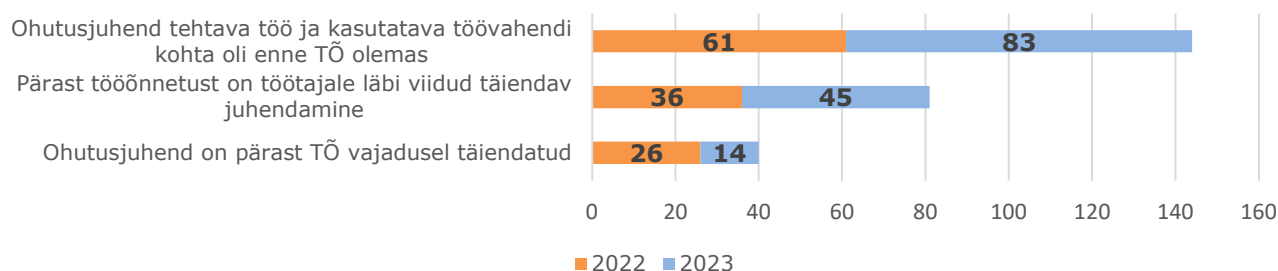
meetmetena.

Joonis 2. Väljavõtte raportitest tööandja planeeritud meetmete kohta

Joonisel 2 on võrreldud 2022. ja 2023. aasta sihtkontrolli tulemusi just tööandjate kavandatud meetmete osas. Nähtub, et üldine arusaam ei ole muutunud. Pea pooled (52%) tööandjad on seisukohal, et töötajate täiendjuhendamine on peamine, mis järgnevaid tööõnnetusi aitab vältida.

Joonisel 3 on näha, et 45 tööõnnetuse puhul (44%) seda meetet ka rakendati.

Joonis 3. Ülevaade töötajate juhendamisest

Ükskõik, kui palju kordi töötajat ka ei juhenda, on parim kaitse siiski ohutu ja kontrollitud töövahend ning töökeskkond. Sihtkontrolli tulemustest selgus, et kümne töövahendiga juhtunud tööõnnetuse puhul ei olnud töövahend heas tehnilises seisukorras või hooldatud ning töökoht ei olnud kujundatud võimalikult ohutuks 19 tööõnnetuse korral. Pärast tööõnnetust muudeti ohutumaks ainult viis töövahendit. Ühe tööandja puhul on puuduse kõrvaldamiseks koostatud ettekirjutus.

Näiteks traadisirgestusraami kaitsekatte avamisel ei seiskunud seade automaatselt. Seetõttu oli avatud katte tõttu pöörlevatele rullikutele juurdepääs täies ulatuses. Seadme hoolduse käigus sattus töötaja sõrm ohualasse, mis põhjustas talle tervisekahjustuse. Ettekirjutuses tuvastatud puuduse kõrvaldamiseks varustas seadme kaitsekatte blokeeringuga.

Rõõmustav on aga asjaolu, et 101 (99%) ettevõtetel on koostatud töökeskkonna riskianalüüs. See üks tööandja, kellel riskianalüüs puudus, ei kavatsenud isegi pärast tööõnnetust dokumenti koostama hakata. Pärast tööõnnetuse toimumist oli ainult kaks tööandjat, kes planeerisid täiendada riskianalüüsi (joonis 2), kuid tulemustest selgus, et realselt täiendati riskianalüüsi viie tööõnnetuse puhul. Tööinspektor-uurijad leidsid, et 22 ettevõtte esitatud riskianalüüsis on tööõnnetusega seotud ohud hindamata.

Avalikõiguslike juriidiliste isikute töökeskkonnas toimunud tööõnnetuste puhul olid samuti riskianalüüsid koostatud kõigil asutustel. Kümnel asutusel ei olnud riskid arvestatud ja neli asutust täiendasid riskianalüüsi pärast tööõnnetuse toimumist.

Üks asi on muidugi plaan, mida tööandja teeb selleks, et edaspidi sarnaseid tööõnnetusi ei juhtuks. Selgus, et tööandja plaan ehk kavandatavad meetmed on tööinspektor-uurijate hinnangul olnud ainult 70 (68%) tööõnnetuse puhul asjakohased. Esile tõstmist väärib aga asjaolu, et 67 juhul olid tööandjad meetmed kontrolli ajaks rakendatud.

Tabel 3. 2022. ja 2023. aasta sihtkontrolli käigus kontrollitud meetmete asjakohasuse võrdlustabel

Aasta	Tööinspektor-uurijate hinnangul meetmete asjakohasus, %
2022	85
2023	68

Võib öelda, et sihtkontrolli tulemusena said tööandjad tööõnnetuse uurimise osas täiendavalt vajalikke teadmisi. Tööinspektor-uurijad märkisid 35 külastuse puhul, et tööandjatele tutvustati iseteeninduses uurimistulemuste esitamiseks vajalikke toiminguid ja 21 juhul selgitati tööõnnetuse uurimispõhimõtteid.

Näiteks tööandjad ise märkisid, et Tööinspekttsiooni külaskäigud on head ja tuletavad meelde, millele töökeskkonnas tähelepanu pöörata.

Õnnetuse hoolikamat analüüsi ja tahet tööõnnetusest õppust võtta näitab olukord, kus plaanitakse vaadata üle nii töövahend, töökoht, riskialalüüs, ohutusjuhendid ja korrata ohutusnõuded üle ka töötajatele.

Siiski mõned näpunäited tööandjale edaspidiseks tööõnnetuste uurimisel:

1. kui õnnetus on juhtunud, tuleb seda objektiivselt uurida. Parem tunnistada endale karmi tõde, kui riskida töötajate tervise või eluga.
2. kindlasti tuleb üle vaadata töökoht, töövahendi tegelik ja sealhulgas tööõnnetuse järgne seisukord ning tööprotsessi ohutus.
3. lihtne on öelda, et tööõnnetuses on süüdi töötaja või tema hooletus, kuid kas ainult tema? Kas midagi on jäänud tegemata ka tööandjal?
4. tuleb üle vaadata, kas riskialalüüsis on hinnatud tööloolik õigesti ehk riske alahindamata. Vajadusel tuleb riskialalüüsi täiendada.
5. milliseid meetmeid on vaja kavandada, et sarnaseid õnnetusi vältida?
6. kavandatud meetmed tuleb kõik ka ellu viia!
7. töötajaid tuleb korduvalt juhendada ja vajadusel kogu ettevõttes, sest inimfaktor võib meid alt vedada mistahes olukorras.
8. oluline on aga juhtunut kasutada kogemusena, millest rääkida ja õppida! Kui ei valeta endale, siis ei valeta ka teistele.

Mõned tähelepanekud ka teistele tööinspektoritele kokkupuutel tööõnnetustega:

1. kas tööandjapoolne uurimine on nõuetekohane (täpsed punktid määruses nr 75 „Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise registreerimise, teatamise ja uurimise kord“ § 3 lg 2)?
2. kas tööandja on üldse kavandanud meetmeid taoliste tööõnnetuste vältimiseks?
4. kas kavandatud meetmed on realselt ka ellu viidud?
5. kas töövahendit kontrolliti pärast tööõnnetust ja vajadusel muudeti ohutumaks?
6. kas töökoht hinnati üle pärast tööõnnetust ja vajadusel muudeti ohutumaks?
7. kas riskialalüüsi on pärast tööõnnetust vajadusel täiendatud?
8. kas ohutusjuhendit on pärast tööõnnetust vajadusel täiendatud?
9. kas töötajat on pärast tööõnnetust täiendavalt juhendatud?

Peamiselt toovad toimunud tööõnnetused välja puudujäägid, mis esinevad ettevõtetes töötajate juhendamisel ja väljaõppe läbi viimisel, ohuteguritest tulenevate riskide alahindamisel või töövahendi/töökoha mittevastavusel ohutusnõuetele. Sihtkontrolli tulemused tõestavad tööõnnetuse uurimise olulisust, sest palju esineb vastuolusid raportis tööandja märgitud ja tegelike tööõnnetuste põhjuste osas. Esinenud puudujääkide tõttu tuleb kontrolli tööõnnetuse uurimise läbi viimise ja selle järgselt ennetusmeetmete rakendamise üle kindlasti jätkata, pöörates tähelepanu ka tööandjate teadlikkuse tõstmisele tööõnnetuste menetlemisel ja tugevdada koostööd.

Kokkuvõtte koostas

Janika Rõõmus
Juhtiv tööinspektor-uuriija
10.01.2023